

Hont Ferenc 70 éves Emlékezés Komor Imrére

Nagy utakat járt be: Szegedtől Párizsig, Budapesttől Moszkváig vitte sorsa, de nem volt kisebb az az út sem, melynek végén a gazdag Holtzer család sarja Hont Ferencként belépett az illegális kommunista pártba.

Szegeden született 1907. április 4-én a Korona (ma: Hajnóczy) utca 4. számú hában. Csodagyerekek tartották: öt éves korában verselt, tízéves korában az *Uránia* moziban konferált. Első verse is tízéves korában jelent meg — e lap hasábjain. Tizenöt éves korában *Homályos Ferenc* néven *Indulunk...* címmel közös verseskötetet adott ki barátjával, a három évvel idősebb Szabadjai (Széll) Istvánnal. (A *Homályos* nevet azért választotta, mert mint gimnazista, homályban akart maradni.) A kötetet méltató Juhász Gyula a *Szeged* hasábjain (1922. június 11.) azt írta, hogy „van néhány megkapóan szép sora és pár igen biztató verse”. Ez év őszén a József Attilát és Berczeli Anzelm Károlyt is fölönvontató *Lirai Antológiában* jelent meg négy verse. Még nem volt 16 éves, amikor tanulmányban elemezte a versfrás pszichikai tényezőit. (Csönd, 1923. január.) A kegyesrendi atyák nem engedték meg, hogy tovább tanuljon náruk: a hatodik diákokot „kifogásolt” eszméi hangzatosítása és Ady-versek szavalása miatt eltanácsolták a gimnáziumból.

Szülei Németországba küldték „jó útra térni”, ő azonban Reinhardt és — amint írja — „a legmodernebbeket” tanulmányozta. (Hont Ferenc *Magyarok. Színház és Társaság*, 1925. ápr. 20.) Bécsből néhány marxista kötetet és magyar emigráns — főleg aktivista — kiadványt hozott Szegedre.

Fiatalkorából és művészekből 1923-ban megszervezte az *Igen* elnevezésű irodalmi csoportot. (A név a cselekvés, a társadalomalakítás, a forradalom igencélje jelentette.) Folyóiratot is akartak indítani, és a költségek előteremtése céljából november 25-én matiné rendeztek a színházban. Az előadást a mártírhalt halt Békefi György (1901—1944) „Plakátjai” hirdették a városban. Bevezetőt patrónusuk, Juhász Gyula mondott, „elfojtott lángnak” nevezve a buktott forradalmakat. A fiatalok a 19 éves Berczeli A. Károly *Bányász és csillagász* című szimbolikus játékát mutatták be. A darabot Hont Ferenc rendezte, és játszott — 16 éves fejjel — a 60 éves csillagászt. A matiné József Attila is szerepelt, aki verseiből adott elő. (A bevétel összege nem tette lehetővé a lapindítást.)

Hont Ferenc ekkor határozott úgy, hogy a színészi pályát választja. Budapesti meghallgatásra utazott Ödri Árpáddhoz, aki Gál Gyula színiskolájába irányította. Itt másfél évig színészetet és rendezést tanult, de már játszott is. Tizennyolc évesen — 1925. áprilisában — *Karinty Holnap reggel* című darabjának szegedi előadásán ő alakította a főszerepet. A *Színház és Társaság* április 20-i és május 4-i száma a címlapon mutatta be a fiatal szegedi színészt.

A következő állomás — 1925 nyaratól — Párizs volt. Heltai Jenő ajánlására az Odéon Színház baloldali gondolkodású igazgatója, Firmin Gémier vette maga mellé társigazgatónak. Az 1926-ban Párizsba érkező József Attila első útja hozzá vezetett, és jó ideig mindketten a Vieux Colombier-n levő Vatikán szállóban laktak. A költővel kapcsolatos emlékeit az *Irodalomtörténeti Közleményekben* (1955/3. sz.) és a *József Attila Emlékkönyvben* is (Bp. 1957.) közreadta.

Gémier oldalán részt vett a párizsi utcákon nagy tömegeket mozgató Munka Ünnepeinek a rendezésében, amely ünnepség a Szegedi Szabadtéri Játékok ötletét sugallta. A *Délmagyarország* 1927. május 11-i számában le is írta elgondolásának lényegét: „...modern szellemű... tömegszínház és világsiker aratott darabok bemutatása nem köznapian, mindez jelentheti a vidéki város számára: az idegenforgalom növelését, a magas kulturális életet, és bekapcsolódást a nagyvilág vérkeringésébe.” Somogyi Szilveszter polgármesterrel is közölt tervét, aki rögtön az ajtónál kiáltott: „János, maradjon itt és vigyázzon, mert ez az úr bolond!” (*Magyarország*, 1975. május 25.)

Lugosi Döme 1938-ban megjelent példás alaposságú könyvéből (*A szegedi szabadtéri játékok története 1931—1937*) kiderül, hogy Hont mennyit harcolt, cikkezett, fáradozott a szabadtéri létrehozásáért. Ő rendezte 1933-ban a Játékokon első ízben bemutatott *Az ember tragédiáját*. A vetített háttérrel is alkalmazó díszlettervező egy másik 26 éves fiatalember, Buday György volt, aki szintén ebben a hónapban tölti be 70. életévét.

Ödri Árpád hívására 1935-ben Pestre ment, és három évig tanított az Országos Szíregyesület Színészképző Iskolájában. Budapesten a *Független Színpad* című folyóirat és a köréje gyűlt baloldali színjátszó közösség munkáját irányította. Bár a programjaitkoztató óvatossággal megfogalmazására kényszerültek, nem volt nehéz a sorok között olvasni: „... a színházművészet a társadalomalakítás egyik jelentős eszközevé válhat, ha elősegíti a megújulást előidéző érzésvilág és magatartás kialakítását...” A munkásszervezetékben rendezett műsoros estek után 1938-ban bemutatották *A méla Tempejőit* és *A civilizátort*. A Csokonai-darab fölfűtött hangulatú,

náciellenes előadásairól hamar tudomást szerzett a budapesti német nagykövetség, és tiltakozó jegyzéket küldött.

A későbbi előadások közül kiemelkedik Molière Dandin Györgye, amelyet *Duda Gyuri* címmel mutattak be 1942-ben a Népligetben. Horváthy Magyarország nem engedhette meg, hogy a darab plebejus igazsága eljusson a tömegekhez: betiltották az előadást.

A német megszállás után behívták munkaszolgálatra. Önként jelentkezett a frontra, ahol nyílt sebekkel és negyvenfokos lázzal három nap és három éjszakai bolyongás után átszökött a szovjet csapatokhoz. Kétszeres szerencséje volt: találkozott Illés Bélával, aki rögtön Moszkvába küldte. 1945 júniusában jött haza. Volt a Színház- és Filmművészeti Főiskola főigazgatója (1945—1949), az Országos Színház-történeti Múzeum főigazgatója (1952—1957), a Színház-tudományi Intézet igazgatója (1957—1969). Tíz könyve és számtalan cikke jelent meg. Kandidátus.

Legutoljára 1974. szeptember 6-án járt itt, az *Igen* csoport tagjának, a Szegeden könyvet is kiadott *Török Sándor* (sz. 1896) naiv festőnek a kiállítását nyitotta meg a November 7. Művelődési Központban. Utána éjfélig beszélt az érdeklődőknek szegedi emlékeiről.

Születési évfordulója alkalmából a televízió portréfilmet sugárzott róla. Közszónti a szakma és a színházlátogatók nagy tábora; sok szeretettel szülővárosa is.

Apró Ferenc

Hemingway-levelek

65 000 dollárért cserélt gazdát Ernest Hemingway Nobel-díjas amerikai író ifjúkori, szüleihez intézett leveleinek egy kötege. Az 1920—1923. közötti évekbeli származó leveleket egy amerikai gyűjtő vásárolta meg. Ugyancsak rekordáron, 22 000 dollárért kelt el Hemingway „A nap is felkel” című műve eddig ki nem adott, első két fejezetének kéziratára.

A MIL-lap kiállításáról

K. J.-né szegedi olvasónk az 1977. január 1-től kiállítandó „Munkavállalói igazolási lap” (MIL-lap) adatainak megváltoztatásáról érdeklődik. Kéri, ismerlessük, mit tartalmaznak ezzel kapcsolatosan az érvényes rendelkezések?

1977. január 1-től a MIL-lap kiállítására vonatkozó szabályokat a 18/1976. (XII. 18.) M. M. sz. rendelet módosította. Eszerint a munkáltató a munkaviszony megszűnése esetén köteles a dolgozó részére a postahivatalokban beszerezhető „Munkavállalói igazolási lap” (MIL-lap) elnevezésű űrlapokat kiállítani és a munkakönyvvel együtt a dolgozó részére két példányban kiadni. Nem kell MIL-lapot kiállítani a munkakönyv nélkül alkalmazható dolgozó munkaviszonyának megszűnésekor. A MIL-lap másolatát a munkáltatónak öt évig meg kell őriznie, s szükség esetén annak alapján másolatot kell kiadnia.

A postahivatalokban beszerezhető MIL-lap négyrészes nyomtatvány, amely a következő fontosabb rovatokat foglalja magában: Az „A” oldal a dolgozó személyi adatait tartalmazza, rendes, illetve tanulmányi

szabadságra vonatkozó adatait, továbbá a fegyelmi büntetés és az azzal kapcsolatos teendőket. A „B” oldal kettős célt szolgál. Egyfelől feltünteti a dolgozó terhelését és még hátralékos tartozásokat; nevezetesen a tartozás nemét (például tartásdíj, kártérítés stb.), a hátralékos összeget, az egy hónapban levonandó részletet, továbbá annak megjelölését, hogy a levont összeget hova kell átutalni.

A „Megjegyzés” rovatban, illetőleg szükség esetén pótv hozzáírással — a társadalombiztosítási jogszabályok figyelembevételével — fel kell tüntetni mind a kiállítást megelőző naptári évre, mind a tárgyévre vonatkozólag külön-külön a dolgozóknak foglalkozása keretében: az egyes években végzett munkáért — prémium és jutalék, továbbá az év végi részesedés és jutalom kivételével — járó keresetet, valamint az évből kifizetett prémium és jutalék együttes összegét és az osztószámú szolgáló napok számát; — az évből kifizetett jutalom összegét; — az évből kifizetett év végi részesedést; — a mezőgazdasági szövetkezeteknél a kiegészítő munkabért.

Hetvenöt éves volna, ha választott ügy szolgálatába állítani. E hajlamokat, vonzódásokat ismerve nem küldön, hogy bár meglepően sokfajta poszton és megbízásban tevékenykedett, indíttatása és élete visszavisszatérő periódusai az újságíráshoz kötődtek: a szerkesztői asztalnál különösen jól érezte magát.

Mindössze 16 éves, amikor bekapcsolódik a háborúellenes diákmozgalomba és egyik alapító tagja lesz a Kommunista Magyarországi Pártjának. A Tanácsköztársaság megdöntése után Bécsbe emigrál, majd illegálisan hazatér. Pécsen, Baranyában szervezi az ifjúmunkásokat és szerkeszti a *KIMSZ* lapját, az Ifjú Proletár-t. Aztán Moszkvában részt vesz a Komintern végrehajtó Bizottsága ülésein, amikor hazatér, letartóztatják, súlyos börtönbüntetésre ítélik, amelynek teljes letöltésétől a fogolycsere bravúros módon tudott a

menteni meg. Több évig külföldi pártmunkát végez, majd Moszkvában dolgozik tudományos és publicisztikai vonalon. A harmincas évek elején egy német nyelvű napilap főszerkesztője, később a KMP Központi Bizottsága tagjaként különböző országokban, s illegálisan Magyarországon is pártmegbízásokat lát el. A törvénysértés idején, a súlyos megpróbáltatások évei következtében, mígnem jóval a felszabadulás után hazatérhet és bekapcsolódhat a kommunista sajtómunkába. A Népszavánál, a Szabad Népnél, végül a Magyar Nemzetnél tőlt be vezető munkakört, szerkeszti a *Társadalmi Szemlét*.

A nyugdíjas kor hozhatta volna meg a szemlélődést és kielégülést egy tisztább világban, ám ezt a békés öregséget nem érthette meg, 1966-ban meghalt. Hatvannégy éves volt.

K. S.

Íróavatás

Annus József: Pányván

Olvastam kilenc novellát; terük valóságos tér, idejük valóságos idő, hőseik természetűek; történeteik átélhetők. A máig élő szegedi hagyomány; Mikszáth, Tömörkény és Móra miatt volna? Szeged irodalma realista prózaírókat dajkál föl ma is; olyanokat, akik saját élményeikről írnak true relationt, igaz tudósítást; olyan módon, hogy a valóság elemeit önmaguk világává lényegítik

át. Szándékosan használok a realizmusnak ezt a kicsit leegyszerűsített meghatározását; a Szeged irodalmára jellemző novellatípusra ugyanis ez a leginkább illő. Úgy látszik, hogy a hajdani novellák is, a malak is egy a zsurnalisztika határvidékén helyet foglaló műfaj: a tárca igényesebb továbbgondolása. A tárca pedig — paradoxon ugyan, de igaz — nem is műfaj valójában, hanem egy meghatározott hely a lapban. Vonal alatt megjelenő írás. Van persze tárcanovella is. Annus József most megjelent első kötetének nyitódarabja is ez. Elgondolkodtató, kedves írás. Egyfajta puha líraiság jellemzi; ami érthető, mert a mesével, a nép mesével tart szoros rokonságot. A maroslelei parasztleányunk „békanyelvet” bakancsot ajánlók Lenin. Az olvasó szintén elképzei a hajdani mesenyitányt: „hol volt, hol nem volt...”

Annus József prózájának a mesélni tudás az egyik élettérje. Ha az elődöt is meg akarjuk nevezni, akinek útját folytatja: Móra Ferenc; ám jelen van a szikárabb fogalmazó, a drámaibb hangú másik ő. Tömörkény szelleme is. Elsősorban a Párba és a Pányván című írásokban. Az utóbbi nem véletlenül lett címadó darab. A fiatal író eddigi legjobb írásai közül való. Ebben már nemcsak mesél és regisztrál, hanem ellenpontoz is; szerkeszt; magyarárn fel; tud emelkedni a pusztá élményanyag. A kötet első ciklusának öt novellája (a *Diszoklevél* és a *Zörgettek* címűről nem szólok külön) a felszabadulást követő években játszódnak. Az író ekkor élte gyermekkorát; s miután élményeihez hű akart maradni, megőrizte valmit a gyermekkor csodálkozó természetéből is ezekben a novellákban. Előnyükre.

P. F.

Múzeum — dobozban

Dobozmúzeumot állítottak össze a székesfehérvári István király múzeum munkatársai a történelemoktatás szemléltetésére. Egy-egy konténer nagyságú, kerekében gördülő, nyitható ajtájú dobozba egy-egy történelmi korszakra legjellemzőbb emlékeket, műtárgy- és leletmásokat, diáké-

pekét, s az azokat kiegészítő írásos anyagot helyeztek el. Egyelőre az óskori és a népvándorlás korát állították össze, de ha az ötlet sikert arat, folytatják a munkát.

Az újszerű szemléltetőeszköz felkelti a diákok érdeklődését a múzeum látogatásához. (MTI)

Dr. V. M.